

Doba publikační

Žijeme v době publikační. Počet a kvalita publikací má významnou, ne-li přímo rozhodující váhu, ucházíme-li se o vyšší graduační stupeň, žádáme-li o grantovou podporu či je-li při akreditaci posuzována naše platnost v pedagogickém kolektivu zabezpečujícím realizaci příslušného studijního programu. Jako pedagogicko-vědeckí pracovníci jsme tak vystaveni permanentnímu, triaxiálnímu tlaku na stále vyšší publikační výkon. Jednou z možností, jak tento výkon navýšit, je „peletonové“ publikování, jak bylo dříve komentováno v přehledném úvodníku J. Horáka¹. Základem je cílené vytvoření autorského „peletonu“ („publikačního svépomocného družstva“²), kde jsou všichni připisováni na všechny vytvořené publikace. Benefit této strategie je přitom zřejmý – významný nárůst počtu publikací každého člena peletonu a s tím spojený žádoucí nárůst dnes tak populárního H (Hirschova) indexu². Jistě, týmová práce při řešení výzkumného problému (včetně publikování společně dosažených výsledků) je v dnešní době samozřejmou a snad i nezbytnou praxí. Otázkou ale je, jak četný kolektiv je schopen ještě operativní, tvůrčí spolupráce, aby se pak všichni mohli pod společnou publikaci napsat jako plnohodnotní autoři.

Spíše náhodou jsem nedávno narazil na publikaci s výsledky klinicky testovaného léku „Alirocumab“³, pod níž je uvedeno asi 750 autorů (seznam autorů je na sedmi stránkách formátu A4 s řádkováním 1). Odhlédnu od toho, že publikace se na WoS pyšní označením „Highly cited paper“, jakkoliv nikoho nezarážilo, že více než třetina citací této práce je pouhými autocitacemi (tedy přesněji bylo – na začátku října 2019, když jsem tomu věnoval čas). Je ale skutečně odůvodněné, aby se každý z tohoto 750-ti členného peletonu pokládal za plnohodnotného autora? Spíše to připomíná situaci, kdy se na stupeň vítězů stává celý peleton ...

Podobné otázky se věnuje nedávná, navýsost zajímavá studie⁴ zaměřená na „hyperplodné“ (= the most prolific) autory – takové, kteří alespoň v některém roce z období 2000–2016 vyprodukovali více než 72 publikací/rok. V průměru jim tak v daném roce vyšla jedna publikace (minimálně) každých 5 dnů! Mezi „hyperplodnými“ autory je uvedeno i 59 chemiků a jistě stojí za zmínku, že v tomto elitním seskupení je zastoupena i Česká republika, jmenovitě brněnským R. Kizkem⁴. Hyperprodukce publikací se pak podle očekávání projevila i kýženým nárůstem H-indexu těchto tvůrců. A to jak! Deset z 56-ti chemiků již má H-index vyšší nežli 100 a H-index M. Graetzela z École Polytechnique Federale ve švýcarském Lausanne dokonce přesáhl neuvěřitelnou (a dříve sotva myslitelnou) hranici 200 (cit.⁴).

Dá se probíhající závod o nejvyšší publikační výkon vůbec nějak „ukočírovat“?

V době dominantního postavení publikací jako zásadního (a často i jediné (d)oceňovaného) výzkumného výstupu lze asi sotva principiálně zabránit, aby se tvůrčí kolektiv případně nerozšířil i o ty méně tvůrčí, kteří pak jsou pod výslednou publikací také uvedeni. Jak velký peleton (a zdali vůbec) nakonec vznikne tak bude zřejmě nadále odrážet především sílu a odolnost příslušného tvůrčího kolektivu se do takovéto hry nezapojit. Zreálnění situace se spíše nabízí v úpravě H-indexu, aby pokud možno věrněji odrážel vědeckou potenci jeho nositele. Základní myšlenkou přitom je, že autor si při vyhodnocení svého H-indexu nebude počítat všechny citace dané publikace, ale pouze jejich dílčí počet reflektující příspěvek autora ke vzniku článku. Jako zřejmě nejschůdnější se přitom nabízejí dva postupy:

1) Autor si do výpočtu svého H-indexu zahrne jen takový počet citací daného článku, který odpovídá procentuálnímu podílu, jakým k vytvoření této publikace přispěl (podíl všech autorů dohromady je nutně „jenom“ 100 %). Jistě, znamená to vyčíslit a hlavně shodnout se na podílech všech zúčastněných autorů; ale vždyť takovéto vyčíslení příspěvků autorů je již vyžadováno i pro jiné účely (žádosti o akreditace). Znamenalo by to tak „jen“ důsledně dodržet domluvené distribuce podílů všemi autory nejen pro dané příležitosti, ale také při výpočtu jejich H-indexů.

2) Autor si při vyhodnocení H-indexu počítá pouze takový počet citací daného článku, který odpovídá aritmetickému průměru na jednoho člena z celkového počtu autorů. Jakkoliv je tento způsob dělbý citačního zisku jistě nespavedlivý (vždyť dává/bere všem stejně), jeho nespornou výhodou je jednoduchost a univerzální dohledatelnost (či možná kontrola) v databázi WoS resp. Scopus.

Příklad na závěr. Můj H-index (WoS), čítající k dnešnímu dni nevalnou hodnotu 12, se po zohlednění přínosu autorů prvním z uvedených způsobů zmenší na hodnotu 9, po přepočtení druhým způsobem jsem pak dosáhl na hodnotu 7. Tak schválně, jak jste na tom Vy?

Boleslav Taraba

LITERATURA

1. Horák J.: Chem. Listy 107, 269 (2013).
2. Lapčík O.: Chem. Listy 110, 237 (2016).
3. Szarek M., White H. D., Schwartz G. G. et al.: Journal of the American College of Cardiology 73, 387 (2019).
4. Ioannidis J. P. A., Klavans R., Boyack K. W.: Nature 561, 167 (2018) <https://www.nature.com/articles/d41586-018-06185-8>, staženo 25.11.19.